

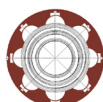
Remmarlövs kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

HENRIK NILSSON 2016-09-06

Max Laserna
Byggnadsantikvarie

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Remmarlövs kyrka

Eslövs församling, Frosta kontrakt, Lunds stift, Remmarlövs socken, Eslöv Remmarlöv 13:2 hus nr 1, Eslövs kommun, Skåne län, Skåne.

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Remmarlövs kyrkby är belägen i det flacka och öppna odlingslandskapet utmed Virkevägen strax väster om Eslöv. Stenåldersfynd tyder på en lång bosättningskontinuitet på platsen. Byns namn lär härstamma från en storman vid namn Rottmar eller Rodhmar vars ägor på 700-talet e. Kr. ungefärligen ska ha motsvarat byns nuvarande storlek. Efterledet *-lev* har betydelsen arvegods, och Rottmars lev har således med tiden utvecklats till dagens Remmarlöv. Byn uppstod dock senare. Någon tidpunkt i historien är inte fastslagen, men när Remmarlövs medeltida kyrka uppförs på 1100- eller 1200-talet måste bybebyggelsen – en radby bestående av långhus som senare ersattes av kringbyggda korsvirkesgårdar – varit väl etablerad.

Enligt 1569 års *landebog* var antalet gårdar i socknen 15, en storlek på byn som sedan dess varit närmast konstant. Under det tidiga 1700-talet vittnar beskrivningarna till den äldsta kända kartan över byn om hur befolkningen ännu lider svårt efter 1600-talets dansk-svenska krig. Flera gårdar står öde och under våta år tvingas bönderna köpa spannmål till föda. I och med skiftena under 1700-talets andra hälft ökar välståndet.

Flygbild över Remmarlöv 2014, tagen från väster. Foto: Pär-Martin Hedberg.

Samtidigt betydde enskiftet 1817 slutet för en månghundraårig bygemenskap då ett flertal av gårdarna flyttades ut på ägor. Vissa allmänningar, bland annat en skogso-dling söder om byn, kvarstod dock och gemensamma ansatser krävdes ännu vid upp-förandet av Remmarlövs första skola 1836 och byns fattighus på 1860-talet. Detsamma gällde givetvis byggandet av den nya kyrkan, inte minst med tanke på att socknen endast bestod av en by.

På 1920-talet återuppstod det gamla byalaget, eller åldermannalaget som det här kallades, med främsta uppgift att förvalta byns allmänningar. Det beslutades att den gemensamma marken skulle avyttras om och när tillfälle gavs. Denna process fort-satte fram till 1970, då den sista försäljningen skedde. Mycket hade då förändrats i Remmarlöv. Efter att en tid ha tillhört Harrie kommun var man nu införlivad i Eslövs kommun. I och med detta lades skolan ner och strax därefter skulle Remmarlöv även förlora sin roll som självständig församling.

Kyrkobyggnaden

Remmarlövs medeltida kyrka uppfördes troligen under sent 1100- eller tidigt 1200-tal i romansk stil, med endast långhus och kor. Kyrkan behöll genom århundradena i största utsträckning sin enkla ursprungsutformning, med undantag för ett senare adderat vapenhus i söder. Något torn blev aldrig uppfört, istället fanns en klockstapel nordväst om kyrkan. Efter de dansk-svenska krigen på 1600-talet var kyrkan mycket medfaren, närmast en ruin, men vid mitten av 1700-talet hade den åter iståndsatts. Den ökade befolkningmängden under 1800-talet ledde på många håll i landet, inte minst i Skåne, till att små medeltida kyrkor kraftigt byggdes om eller revs till förmån för nyuppförda kyrkor. Remmarlövs församling ställdes inför samma problem, och det

*Remmarlövs gamla kyrka
fotograferad strax innan
rivningen på 1890-talet.
Fotografokänd.*

faktum att biskop Flensburg efter en visitation dömt ut kyrkan som den ”i alla avseenden stiftets sämsta” hade alldeles säkert också betydelse för församlingens önskan att framskrida i frågan.

Efter att såväl ombyggnadsförslag som en invit från Västra Sallerup om en gemensam kyrka förkastats beslutades i början av 1890-talet att rivning och nyuppförande var vägen att gå. Då en utvidgning av den befintliga kyrkogården ansågs problematisk på grund av de omgivande markförhållandena bestämdes att den nya kyrkan skulle uppföras på annan plats. Församlingen förvärvade därför ett markområde om ett tunnlands storlek cirka 300 meter väster om den medeltida kyrkan, vilket före utskiftningen 1817 utgjort gårdstomten i jordbruksfastigheten Remmarlöv 13.

Uppdraget att rita den nya kyrkan gick till Salomon Sörensen, Malmös nyutnämnde stadsarkitekt. Sörensen hade tidigare ritat kyrkorna i Södra Rörum, Arrie och Mellan-Grevie, samt ett antaget men aldrig genomfört förslag till Västra Sallerups nya kyrka (nuvarande Eslövs kyrka). Under byggmästare Anders Sjunnessons ledning påbörjades byggnadsarbetena 1893 och den 30 juni två år senare kunde kyrkan invigas. Enligt muntlig tradition ska fönstrens höga placering ha sin förklaring i att byggmästa-

Remmarlövs kyrka 1929. Foto: Erik Andréén. Bilden är hämtad från Riksantikvarieämbetets bild databas Kulturmiljöbild.

ren glömde att sätta fönster i tid, varför de skulle hamnat ett murvarv högre än Sörensen tänkt. När församlingen på 1990-talet hittade originalritningar i tornet kunde man emellertid konstatera att fönstren satt på den höjd ritningarna angav. Däremot tycks valvbågarna runt fönstren blivit högre än vad som var tänkt, vilket resulterat i att kyrkan faktiskt är ett tegelvarv högre än i Sörensens ritningar. Gissningsvis har Sörensen, som också var kontrollant för bygget, diskuterat detta med byggmästaren på plats, vilket gett upphov till den lokala traditionen att fönstren sitter för högt.

Sörensens kyrka, med torn i väster, långhus, korsarmar samt rakt avslutat kor, uppfördes vid en tid då den i Skåne så populära nygotiken nyligen nått sin höjdpunkt i och med uppförandet av Helgo Zettervalls Allhelgonakyrka i Lund 1890. Redan några år in på 1890-talet märktes dock en regress inom kyrkoarkitekturen, där inspirationen från 1200-talets franska vertikalsträvande höggotik avtog. Nygotiken började istället blandas upp med andra arkitekturstilar och kyrkorna fick ofta en tyngre och massivare karaktär. I Remmarlöv kan resultatet sägas vara en eklektisk komposition av nygotisk och nyromansk kyrkoarkitektur, med tydliga inslag av båda stilarterna.

Nygotiken var på inga sätt en oomstridd arkitekturstil. Redan i sin samtid mötte Zettervall och hans gelikar stark kritik som skulle kvarstå många decennier. Stilen, med sina perfekta linjer, sitt maskintillverkade tegel och exakta cementornament, anklagades för att vara själlös och artificiell och kom för många att förknippas med industrialismens baksidor. Den nationalromantiska anda som vid tidpunkten växte i hela Europa gynnade inte heller nygotiken, som ju hade sina förebilder i 1200-talets Frankrike och därmed ansågs osvensk. Det nedlåtande begreppet Eslövs-gotik myntades och även Remmarlövs kyrka fick sin beskärda del av konstkritikersleven genom signaturen W.K. i Skånska Dagbladet 1934:

Den kyrka som 1893 ersatte det lilla romanska templet, är uppförd av röd tegel i så kallad Eslövs-gotik. Benämningen innebär i sig själv karaktärisering nog av byggnaden utan att närmare behöva ingå på densamma. Vi få hoppas, att Remmarlövsborna liksom många sina gelikar erfarit den ånger och ruelse, som inte är mer än välförtjänt efter ett sådant raserande, då man inte kunnat åstadkomma mer än denna sockerbagargotik, som nu och för långa tider framåt bringar disharmoni i den vackra landskapsbilden.

De kritiska rösterna till trots står de nygotiska kyrkorna kvar som en del av den skånska landskapsbilden, även om de ursprungliga interiörerna ofta genomgått större omdaningar, och stilartens skamfilade rykte har på senare decennier fått upprättelse. Remmarlövs kyrka har till sin exteriör inte förändrats nämnvärt sedan byggnadstiden. Rengöring, konservering och utbyte av skadat fasadtegel och fogar skedde dels 1969–1971, dels 2001. Vid det senare tillfället fick kyrkan även ett nytt skiffertak och nya plåtavtäckningar, men i stort har Remmarlövs kyrka ännu samma utseende som vid uppförandet.

De största omdaningarna har istället skett interiört, även om förändringstrycket måste sägas varit förhållandevis lågt jämfört med många andra kyrkor under samma period. 1937 ersatte vattenburen värme en tidigare järnkamin, medan elektricitet inte installerades förrän 1962. En kort notis i Regionmuseets arkiv tyder på att någon form av restaurering ska ha skett 1952, men några närmare detaljer om vilka arbeten som utförts saknas. Ett privat fotografi från 1955 visar emellertid att kyrkans innerväggar som ursprungligen var kvadermålade i två olika kulörer vid detta tillfälle har en monokromt bemålad bröstning, med kvadermålningen bevarad endast i de övre väggpartierna. Även den fasta inredningens har annan färgsättning än på ett fotografi från 1929. Möjligen kan denna förändrade färgsättning tillkommit 1952. Dagens enfärgade och ljusa färgsättning fick kyrkan 1971, då en restaurering under tidigare domkyrkoarkitekten Eiler Græbes ledning genomfördes. Sannolikt var Græbe även inblandad i arbetena 1952.

Orgelläktaren som upptar södra korsarmen och endast kan nås från utsidan har stått obrukad med den gamla orgeln bevarad sedan 1976, då en fyrstämig orgel installerades under läktaren i själva kyrkorummet. Ett förslag där läktaren skulle omvandlas till personalutrymmen upprättades 1980 men kom aldrig att realiseras.

Ett fotografi från tacksägelsedagen 1955 visar att den ursprungligt polykroma kvadermålningen fått en enhetlig kulör. Möjligen skedde detta vid en restaurering 1952. Bilden lånad av Nils Frank.

Exteriör

Remmarlövs kyrka är uppförd i fullmursteknik i tegel och vilar på en sockel av rödgrå granit. Fasaderna är murade i kryssförband med maskinslaget tegel i flera olika röda nyanser. Undantaget torntrappan som har plåtavtäckta tornhuv är samtliga takfall inklusive den oktagonala tornspiran täckta med gröngrå skiffer med dekorativ mönsterläggning i röd skiffer. Yttertaken på långhus, kor och korsarmar utgörs av sadeltak.

Tornets nedre våning domineras av en romansk perspektivportal i tegel med ovanliggande tympanon. Kyrkporten utgörs av en brunfernissad pardörr med stående panel och kraftiga dekorativa smidesbeslag. I nord- och sydfasaderna återfinns vardera ett rundbågigt fönster och i knutarna står dekorativa strävpelare. Andra våningen har rundfönster med fyrpassformade ljusinsläpp i tre väderstreck. I västfasaden återfinns även en mindre kopplad rundbågeblindering. Klockvåningen pryds av lansettblinderingar under rundbågiga, kopplade ljudöppningar med ljudluckor i grönmålat trä. Tornet avslutas med fyra spetsgavlar med rundbågefris under den oktagonala tornspiran, vilken pryds av ett krönkorset i kopparplåt. Krönkorset tillkom i samband med takbytet 2001 och är en kopia av det ursprungliga krönkorset i zinkplåt som finns bevarat på tornvinden. På tornets södra sida, i mötet med långhuset, återfinns en halvrund torntrappa med rundbågigt port och ett mindre rundbågigt fönster.

Tornet sett från väster.

Långhusets södra och norra fasader upptas av vardera tre rundbågiga parfönster, kopplade med en kolonnett i formtegel med gjutjärnskapitäl. De blyspröjsade, fjällmönsterformade glasen är genomfärgade i blågrön respektive rosaviolett ton och försedda med horisontella stormjärn. Under fönstren löper en koppartäckt kappgesims, och under den utkragande takfotsgesimsen i formtegel en rundbågefris. Vertikalt indelas fasaderna av dekorativa strävpelare avtäckta med kopparplåt.

De båda korsarmarna har ett rundbågigt fönster i vardera öst- respektive västfasad. Kappgesimsen och rundbågefrisen upprepas från långhuset, medan strävpelarna precis som i tornet placerats vid knutarna. I södra armens gavel återfinns en enkel brädad och brunfernissad dörr vilken leder till orgelläktaren. Ovan kappgesimsen reser sig tre smala och höga rundbågiga blinderingar. I gavelröstet över takfotsgesimsen sitter

ett mindre rundbågigt fönster och utmed takfallet finns ytterligare en rundbågefris. Taknocken kröns av en skorsten. I den norra korsarmen finns entrén till sakristian, bestående av en brunfernissad pardörr placerad i en rundbågig perspektivportal. Ovan denna tre mindre rundbågiga fönster kopplade med kolonnetter. Gavelröstet har samma utformning som södra korsarmens.

Det rakt avslutade koret har ett rundbågigt fönster i norr och ett i söder, medan den östra gaveln domineras av tre högresta rundbågiga fönster varav mittfönstret är cirka en meter högre än de två flankerande. Gavelröstet är försett med ett mindre rundfönster samt rundbågefris utmed takfallet.

Interiör

Genom kyrkans huvudentré i väster nås vapenhuset i tornets bottenplan. Golvet är belagt med svarta och vita viktoria-plattor med kringliggande meanderbård. De slätputsade väggarna är bemålade i en bruten vit kulör. Taket är målat i en ljusgrå kulör och består av spontad panel bakom synliga, profilerade takbjälkar. Kyrkportarnas insida är målade med grå linoljefärg medan de vardera fyra speglarna accentueras av målerier i gult och grönt. Pardörrarna som leder till kyrkorummet har liknande färgsättning men endast tre speglar vardera.

Långhuset sett från koret. Den polykroma ljusa färgsättningen tillkom 1971.

Långhuset och koret präglas av den ljusa och enhetliga färgsättning som tillkom 1971, med väggar i gulvit plastfärg. Tredingstaket spontade panel är målade i en ljus grå kulör medan de synliga takbjälkarna har en mörkare grå bemålning. Äldre fotografier visar att kyrkans tak ursprungligen hade en betydligt mörkare färgsättning. Golven har samma viktoriaiplattor som vapenhuset. I mittgången, som flankeras av öppna bänk-kvarter på upphöjda furugolv, ligger en grön gångmatta som fortsätter upp i koret. Mellan de kopplade fönstren avdelas väggarna av pilastrar. Ovan perspektivportalen mot vapenhuset återfinns en väggmålning ibland annat rött, blått och gult föreställande ett Georgskors i ett fyrpass. Målningen kröns av bibelord från Lucas 11:28: *SALIGA ÄRO DE SOM SOM HÖRA GUDS ORD OCH GÖMMA DET*. Citatet lär tidigare varit målat på kyrkans predikstol.

Koret är en förlängning av långhuset, med samma utförande i golv, väggar och tak, och nås via tre trappsteg i cementmosaik. Nivåskillnaden i förhållande till långhuset förstärks av en nyklassicistiskt utformad barriär i grå kulör. Koret domineras av de tre korfönstren vars glasmålningar framställer Kristus och de fyra evangelisterna. Den södra korsarmen upptas i sin helhet av orgelläktaren som avskiljs från det övriga kyrkorummet genom en barriär med arkadmotiv och dekorativa målerier i form av lyror och blomstermotiv. Läktarens golvnivå är cirka 1,5 meter högre än korets, i våg med fönstrens underkant och den tidigare kvadermålningens bröstningshöjd.

Koret i öster och orgelläktaren i den södra korsarmen.

Sakristian i den norra korsarmen har liknande golvnivå som långhuset och nås via en trappa från koret. Golvet är belagt med en grönmelerad heltäckningsmatta och de slätputsade väggarna är målade med samma färg som långhuset och kor. Insidan av par-dörren i den norra entrén är bemålad enligt samma princip som dörrarna i vapenhuset. Från sakristian leder en trappa i trä till en rundbågig dörr genom vilken predikstolen i långhuset nås.

Inredning och inventarier

Altaret i trä är samtida med kyrkan och har en enkel utformning i nyklassicistisk stil. Altarbordet har rektangulär planform och framsidan pryds av fyra pilastrar samt en enkel tandsnittsfris. Altaret kröns av ett lågt dekorativt bakstycke, där utsmyckningen i form Georgs-kors och utsirade bladrankor med drag av jugendstil går igen från väggmålningen på långhusets västra vägg. Altaret är målat i samma grå kulör som merparten av den övriga fasta inredningen, med detaljmåleri i gult samt en mörkare grå kulör.

Den femsidiga *altarringen* är precis som altaret från kyrkans byggnadstid och utförd i trä i nyklassicistisk stil. De svarvade balusterdockorna är utförda som pelare med

Altare och altarring i nyklassicistisk stil.

enkel bas och tärningskapitel bär upp överliggaren som är utformat som ett profilerat entablement. Färgsättningen går igen från altaret, men med ett mer frekvent användande av den mörkgrå kulören. Knäfallet, som är en del av det altarpodium altarringen står på, är klätt i röd sammet. Innan för altarringen är altarpodiet belagt med en ljus grå textilmatta.

Predikstolen på långhusets norra vägg härstammar från den medeltida kyrkan och tillverkades av bildhuggaren Petter Löfberg i Gullarp 1753. Löfberg tillverkade samma år den altaruppsats som tillhörde Remmarlövs gamla kyrka och som efter att först ha sålts till en privatperson i samband med kyrkans rivning nu förvaras på Kulturen i Lund. Den femsidiga korgen i ek var ursprungligen bemålad men blev i samband med överflyttningen i sin helhet brunbetsad. Samtidigt kompletterades korgen med ett droppformat understycke. De fem tavlorna framställer Jesus och de fyra evangelisterna med respektive attribut. Utförandet skiljer sig från Löfbergs andra verk, vilket tyder på han kan ha återanvänt delar från en äldre predikstol.

Tanken om en tidigare predikstol bekräftas av *baldakinen*, vars storlek och ålder indikerar att den hört ihop med en mindre predikstol. Baldakinen, som även den är brunbetsad, bär Christian IV:s namnchiffer vilket bör betyda att den tillverkats innan den danske kungens död 1648.

Den tidigmedeltida *dopfunten* av sandsten överflyttades även den från Remmarlövs gamla kyrka. Den runda cuppan är dekorerad med repstavsbander i över- och underkant samt knutor-

Predikstolen från 1753 med baldakin tillverkad under 1600-talet.

Dopfunten är placerad i korets sydvästra hörn.

nament. Den cylinderformade foten avslutas med en kvadratisk platta och är rikligt dekorerad med motiv som lilja, fyrklöver samt palmett- och knutornament. I skarven mellan cuppa och fot syns en tydligt sekundär fog.

Bänkinredningen består av bänkar i trä i öppna kvarter, samtida med kyrkans uppförande. Det nyklassicistiska formspråket, med bland annat engagerade kolonner och Georgs-kors, och färgsättningen i två grå kulörer samt en gul går igen från den övriga 1800-talsinredningen.

Kororgeln är tillverkad av A. Mårtenssons orgelfabrik i Lund och ersatte 1976 ett äldre orgelharmonium tillverkat av Svensson-Ahlfors i Eslöv som ännu står kvar på orgelläktaren. Kororgeln har en manual och fyra stämmor.

De två *kyrkklockorna* i malm är gjutna av K.G Bergholtz & Co i Stockholm 1895. Den medeltida kyrkans klocka lämnades som delbetalning för gjutningen, och möjligen kan metallen från denna klocka ha återanvänts i någon av de nya klockorna.

Kyrkan har flera lösa inventarier av kulturhistoriskt intresse, bland annat det ursprungliga krönkorset, en gapestock eller straffstock, troligen från 1753, samt en likbår märkt med året 1863. Dessa föremål förvaras alla på tornvinden. Från den medeltida kyrkan överfördes också en mässhake från 1800-talet samt ett par ljusstakar från 1500-talet.

Kyrkogård

När Remmarlövs nya kyrka invigdes 30 juni 1895 stod sannolikt den omgivande kyrkogården, planerad av länsträdgårdsmästare Bengt Kjellson, redan färdig. Den första gravsättningen tycks ha skett nästkommande år. Kjellsons ritningar visar en kyrkogård inramad av trädplanteringar omgiven av en hagtornshäck. Den strikt rutnätsformiga indelningen av gravkvarteren, som placerats söder och öster om kyrkan, mjukas upp av en halvrund vändplan innanför entrén väster om kyrkan, en svängd entrégång i nordost och lummiga buskage. I ritningarna finns även en tredje ingång vid sakristian samt planteringar av pyramidalmar, detaljer som aldrig kom att utföras.

Dagens kyrkogård överensstämmer i stort med Kjellsons ritningar. Den omslutande trädraden dominerades ursprungligen av almar, men här finns även inslag av kastanj, ask, lönn, bok, ek och björk. Flertalet almar har till följd av almsjukan ersatts, främst med lindar. En hagtornshäck flankerar ännu trädraden, och runt gravkvarteren växer lågklippta liguster- eller buxbomshäckar. Inramning av sten förkommer också, framförallt öster om kyrkan. Gångarna är belagda med krattad röd singel, medan vit singel används som ytbeläggning vid flera vårdar. På såväl äldre som nyare gravar förekommer även gräsbeläggning.

Övriga förändringar är små och har skett successivt genom åren. På 1950-talet fick infarten i nordväst ett nytt entréparti bestående av svartmålade järngrindar upphängda i stolpar i röd kalksten, med omliggande låga murar i samma material. Planteringarna

Remmarlövs kyrkogård präglas än idag av den rutnätsformiga planen från tiden för kyrkans uppförande.

norr om kyrkan har förnyats, vilket troligen skedde i samband med församlingssammanslagningen 1971 då stadsträdgårdsmästare Gunnar Karlsson övertog ansvaret för Remmarlövs kyrkogårdar. Här syns för den tiden typiska städsegröna inslag som idegran, bergtall och olika typer av enar. Den nuvarande parkeringen anlades i samband med omdragningen av landsvägen på 1970-talet.

När den medeltida kyrkan revs bevarades den gamla kyrkogården och en plan för platsens iordningställande upprättades av Kjellson. Genom folkskollärare Nils Ringdahls försorg planterade därefter elever vid Remmarlövs skola almar som markerade den gamla kyrkans placering. Gravsättningar fortsatte ända in på 1940-talet, men idag fungerar den som ödekyrkogård med ett knappt 20-tal ännu stående gravstenar, de flesta från andra hälften av 1800-talet. De almar som planterades av byns skolbarn på 1890-talet har till följd av almsjukan ersatts av lindar och lönnar under sent 1900-tal.

Byggnader på kyrkogården

Utöver kyrkobyggnaden står i nya kyrkogårdens sydöstra hörn en mindre kvadratisk förrådsbyggnad i tegel med pyramidtak täckt av fibercementskivor. Byggnaden har sannolikt uppförts under tidigt 1900-tal.

Kulturhistorisk karaktärisering för Remmarlövs kyrkoanläggning

I det öppna odlingslandskapet strax väster om Eslöv ligger kyrkbyn Remmarlöv. Den kyrka som 1895 stod färdig i byns utkant kan vid första anblick tyckas utgöra en av alla de tegelröda nygotiska kyrkor som kom att uppföras i Skåne under det sena 1800-talet. De typiska materialvalen maskinslaget rött tegel med dekorativa element i betong och gjutjärn finns här, liksom de smärta strävpelarna. I sina övriga detaljer präglas emellertid kyrkans exteriör av nyromanska stilelement som rundbågade fönster, blinderingar och friser. Kyrkan är exteriört ett mycket välbevarat exempel på det som ibland kallas avtagande nygotik, där arkitekterna övergett den franska höggotiken som ideal för att istället använda sig av en mer dämpad höjdsträvan och en inblandning av andra arkitektoniska stilar. I Remmarlöv är inslagen av nyromanik så påtagliga att man likväl skulle kunna stilbestämma kyrkans exteriör som nyromansk med nygotiska element och materialval.

Kyrkans interiör hade ursprungligen samma eklektiska uttryck, där golvens viktoriaplattor och väggarnas kvadermålningar är typiska nygotiska stilval. Sedan färgsättningen förenklades vid restaureringen 1971, som för övrigt bör ha varit en av den tidigare domkyrkoarkitekten Eiler Græbes sista restaureringar, är det numera nyklassicismens formspråk som dominerar kyrkorummet. Bärande element i den upplevelsen är den fasta inredningen, det återkommande rundbågetemat samt det brädade tredingstaket. I flera dekorationsmålningar finns dessutom en antydning av begynnande jugend.

Av kyrkans fasta inredning och inventarier bör i övrigt särskilt framhållas den tidig-medeltida dopfunten samt 1700-talspredikstolen med baldakin från 1600-talet, vilka samtliga har överförts från Remmarlövs medeltida kyrka.

Remmarlövs kyrkogård bibehåller än idag sin ursprungliga omfattning och präglas av det sena 1800-talets utformningsideal med rutnätsformade gravkvarter inramade av låga liguster- och buxbomshäckar. En stor del av vegetationen är ursprunglig och den tidstypiska lantkyrkogården förstärker upplevelsen av kyrkans välbevarade exteriör och bidrar till den sammanhållna helhetsmiljön. Ödekyrkogården vid platsen för Remmarlövs tidigare medeltida kyrka utgör en viktig länk till byns historia och har precis som den nya kyrkogården ett flertal gravstenar som är intressanta ur ett lokalhistoriskt perspektiv.

Att tänka på:

- Remmarlövs kyrka är till sin exteriör ett mycket välbevarat exempel på den avtagande nygotiken kring sekelskiftet 1900. Stilblandningen mellan nygotik och nyromanik skiljer kyrkan från den stora mängden renodlat nygotiska kyrkor i Skåne. Även små tillägg och förändringar kan ha stor inverkan på helhetsbilden, varför alla exteriöra ingrepp bör ske med största hänsyn till byggnadens ursprungliga utformning.

- Interiörens och delar av den fasta inredningens målerier är i stort behov av underhåll. Underhåll bör föregås av en färgundersökning för att utreda kyrkans ursprungliga färgsättning. Ett eventuellt återställande av denna färgsättning skulle stärka kyrkans kulturhistoriska värden, då stilblandningen mellan nygotiskt och nyromanskt/nyklassicistiskt formspråk skulle förtydligas även i interiören.
- Den medeltida dopfunten har lagats med en modern, illa anpassad fog. Arbetet bör göras om av en stenkonservator med dokumenterad kompetens rörande kulturhistoriskt värdefulla objekt.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkotomten skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen.

Kyrkan och kyrkogården ingår i fornlämningsområde Remmarlöv 2:1. Lämnningen avser den äldre bytomten och skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Ödekyrkogården utgör fornlämningsområde Remmarlöv 8:1 och skyddas enligt samma lag.

Källor och litteratur

Underhållsplan för Remmarlövs kyrka, Eslövs kyrkliga samfällighet (2005-04-04), Restaurator AB, Lund.

Hulting Lindgren, Caroline: *Rapport 2013:34. Arkeologisk förundersökning 2013, Remmarlöv 17:1, RAÄ 2. Schaktövervakning inom Remmarlövs bytomt. Remmarlövs socken och Eslövs kommun i Skåne.*

Remmarlövsboken. Arbetskopia av ej färdigställt manus. Remmarlövs studiecirkel. Kopia tillhandahållen av Nils Frank.

Signatur W.K.: *Romanska templet i Remmarlöv*. Skånska Dagbladet, 29/12 1934.

Kulturhistorisk inventering av Remmarlövs gamla kyrkogård. Remmarlövs studiecirkel, 1993.

Remmarlövs nya kyrkogård – kort historik, beskrivning och kulturhistorisk beskrivning. Remmarlövs studiecirkel, 1993, uppdaterad 2015.

Platsbesök 2016-02-16. Informant Nils Frank.

Mailkonversation med Nils Frank, februari-mars 2016.

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2016-02-16

Fältinventering: Henrik Nilsson och Max Laserna

Foto (där inte annat anges): Henrik Nilsson och Max Laserna

Layout: Henrik Nilsson

Kvalitetsgranskning: Max Laserna, byggnadsantikvarie

Färdigställd: 2016-09-06